

deel over de heidenen op den gerichtstag, nu in 17 vlgg. zoo kennelijk gehandeld wordt over de berechting der Joden (vgl. vs 27).

Maar een tweede overweging maakt het nog veel aannemelijker, dat de zakelijke inhoud van 14, 15 inderdaad zoo moet zijn als hierboven werd aangewezen. We herinneren ons nog wel uit het vijfde artikel (2de helft), dat Paulus vaak de redeneering volgt „van + via 0 naar —“, als hij iemand bestrijdt. Bij hoofdstuk 4 kwamen we tot de conclusie, dat men daar de eindfase van zijn polemieken niet had onderkend. Hier echter heeft men de tusschenschakel over het hoofd gezien.

Immers: bij den aanvang van dit hoofdstuk vonden we den Jood, die met zijn wet klaar stond om den heiden te oordeelen. Aan het slot echter (vs 27) zien we de rollen radicaal omgekeerd: de heiden oordeelt den Jood. Maar dan moeten we, als we Paulus' wijze van doen eenmaal kennen, als overgangsstadium toch wel dit verwachten: de heiden oordeelt de heiden (oftewel: de heidenen oordeelen zichzelf).

Groningen.

D. HOLWERDA.

GRONINGER Brieven

Amice frater.

Bericht werd, dat het Centraal comité der antirevolutionaire partij een commissie heeft benoemd om enkele artikelen van het beginselprogramma nader te bezien. Voorts zal er komen een commissie van advies.

De mededeeling kwam vlak voor de stemmingen voor den gemeenteraad en het moment is dus diplomatiek gekozen, blijkbaar tot stilling van enkele onruste gemoederen.

Maar feitelijk heeft het deze betekenis, dat de leiding der partij volstandig weigert, om met hen, die vasthoudend aan Schrift en belijdenis en kerkorde der reformatie, uit de gereformeerde kerken werden uitgeworpen — men neemt dit onrecht voor eigen rekening — zelfs maar te spreken over dat onrecht. Dat zij het bestaan van het ethisch conflict niet maar ontkent, maar het volkomen negeert, en nadat het zoo duidelijk mogelijk in het licht werd gesteld, zich van den domme houdt, wat de ergste manier is om iemand, „wie onrecht geschiedt, te behandelen.

Men weert getrouwe dienaars des Woords van den kansel; men zegt tot honderden ouderlingen, dat zij onwaardig zijn de kerk des Heeren te dienen; men ontzegt duizenden gemeenteleden, die niets anders willen dan den Koning der kerk gehoorzaam te zijn, het avondmaal; men berooft hen van de kerkelijke goederen, en roept daartoe de hulp van rechter en overheid is. Men jaagt predikanten met hun gezinnen uit de pastorie. De leiding der partij vindt dat alles in orde. Men belijdt het elken Zondag nog weer als volkomen goed en bestaanbaar voor Gods recht.

Omdat zij, die men zoo behandelt, revolutionairen zijn, scheurmakers en wat dies meer zij.

Maar des Maandags, als het zoo te pas komt bij een stemming, worden deze zelfde menschen begroet als goede antirevolutionairen.

Als hier geen ethisch conflict ligt, waar is er dan ooit één in de geschiedenis der menscheit geweest?

Men wil er zelfs niet over spreken, omdat de politieke partij zich niet met kerkelijke conflicten bemoeien kan.

Ik dacht zoo, dat een politieke partij, die zich antirevolutionair noemt, tegen alle onrecht zou kunnen en moeten opkomen, waar dit ook geschiedt.

Zelfs een ongeloovige, die besef heeft van recht en onrecht, zou in staat zijn, de stukken ziende, een goed gemotiveerd oordeel uit te spreken.

De rechter, hoe hij ook over kerk en religie moge oordeelen, moet in staat zijn, om recht te spreken ook in de zaak der kerk. Daar zijn in de dagen der Afscheiding zulke rechtvaarders geweest. Zij zijn er ook nu.

Maar de politieke partij, die uit de reformatie der kerk is gegroeid, vermag het niet meer.

De leiders in de partij oordeelen, als leden hunner kerk: terecht uitgeworpen als revolutionair.

Maar zij draaien zich om en verklaren: maar in de politiek zulver antirevolutionair. Ongehoorzaam aan den Koning der kerk, Jezus Christus, den eenen dag. Gehoorzaam aan den Koning der koningen, zoo kan het den anderen dag.

Maar wie zegt, dat dit alles in orde is, die verloochent zijn Heiland en Heere, den Koning der kerk en den Overste van de koningen der aarde.

En daar komt dan nog bij, dat als die uitgeworpenen, die hieraan niet willen meedoen, tot uitoefening van hun burgerlijke rechten en plichten een weer antirevolutionaire kiesvereniging oprichten, die terug wil leiden tot de reformatie in vernieuwde trouw aan Schrift en belijdenis, de algemeen christelijke pers, die de antirevolutionaire partijpolitiek in alles verheerlijkt, met groote laatdunkendheid gewaagt van „afsplintering“ en geen moment er aan denkt met eenigen ernst te spreken over alles, wat synodale hoogmoed durfde te bestaan.

En dan wijst men op Groen van Prinsterer. Nieuw bewijs van den afval in de politieke partij en haar pers.

De redeneering is aldus: Groen van Prinsterer bleef

in de Ned. Herv. kerk, keurde de Afscheiding af, maar hij begroette de afgescheidenen gaarne als goede antirevolutionairen en won hun vertrouwen. Zoo kan het toch ook nu. Kerk en politiek voorzichtig gescheiden. Het is mij een raadsel, hoe menschen, die oproepen tot studie, en die studie zal zich toch ook moeten richten op Groen's levensarbeid, zulke dingen kunnen en durven zeggen.

Want ik behoeft nu nog niet eens te wijzen op Groen's werk, waarin hij de Afgescheidenen verdedigde.

Men zegt: ja, in zooverre, als zij door de overheid werden vervolgd, maar in „Kracht en doel der politiek“ werd met de feiten aangetoond, dat zij, die zoo spreken, het genoemde werk van Groen niet kennen.

Ik wil nu alleen gewagen van de politieke redevoeringen van Groen van Prinsterer in de Tweede Kamer.

Was het zoo, dat Groen zei: zie, die Afgescheidenen zijn wel revolutionairen in de kerk, scheurmakers, en werden terecht uitgeworpen, maar zij blijven daarom mij welkom als antirevolutionairen in de politiek?

Daar is geen sprake van.

Groen was van oordeel, dat de Afgescheidenen zich met hem moesten bepalen tot den harten strijd in de Ned. Herv. kerk tegen de vreeselijke synodale hiërarchie. En hij meende ook, dat zij verkeerd deden met autorisatie te vragen aan de overheid, de vrijheid om een nieuwe kerk te vormen. Maar dit, omdat zij, naar hij zeide, juist de gehoorzame ware gereformeerden waren.

Hij noemde hen niet revolutionairen, maar beleed, dat zij het waren, die opkwamen tegen de revolutie in de kerk. Daarom konden zij het ook doen in den staat.

Hij schold hen geen scheurmakers, maar zei: deze Afgescheidenen zijn de echte zonen van de kerk der Reformatie.

Hij dacht er niet aan zijn kerkeraad op te wekken hun het heilig avondmaal te ontzeggen. Hun leeraars hadden juist het recht op de kansels van de Ned. Herv. kerk, de oude gereformeerde waarheid te verkondigen.

Daar was een kamerlid dat opmerkte: och, die Afgescheidenen zijn vrijwillig uit de oude kerk gegaan. Zoals ook nu van synodocratische zijde wordt beweerd ten aanzien van de vrijgemaakten.

Het is niet waar, zeide Groen. Zij zijn door overmaat van onrecht uit de Hervormde kerk verdreven.

Daar is, zoo kon hij ook verklaren, ons natuurlijk bondgenootschap met de Afgescheidenen, die aan de belijdenis der kerk gehecht zijn.

Zij behoorden tot de gereformeerde gezindheid.

In de zitting van 19 Aug. 1840 merkte hij op: niemand-voorzeeker zal het bevreemden, dat ik over een verzoekschrift van Afgescheidenen het woord heb gevraagd. Ik heb meermalen hen in het openbaar verdedigd; niet alsof ik het eens ware met alle hunne beginsels, meeningen en gevoelens; niet alsof ik hunne daden in alle opzichten goed keurde; maar dewijl ik overtuigd was en ik ben het nog, dat hun een grievend onrecht aangedaan werd.

En aan het adres van het kamerlid dat opmerkte: de Afgescheidenen zijn niet uitgedreven, maar zij hebben het gemeenschappelijk huis vrijwillig verlaten, zeide Groen: hij — die spreker — heeft geëindigd met een schildering van de wijze, waarop de afgescheidenen, indien zij naar 't huist terugkeerden, met alle liefde zouden worden ontvangen. Nu weet hij even goed als ik dat zij en uit het huis gegaan zijn, en daarin niet terugkeeren, omdat ze naar hunne meening, om den toestand waarin het huis zich nu bevindt, er niet in kunnen wonen, zonder zich aan voorwaarden te onderwerpen met hun geweten in strijd.

Groen had de uitdrukking verdreven verzacht door te spreken van uitgaan en toen zei dat andere kamerlid, dat hier dan toch een rectificatie was. Niet meer verdreven, volgens Groen, doch uitgaan.

Het antwoord van Groen was: ik erken volstrekt niet de rectificatie. Zoo ik het woord uitgaan gebruik heb is het voorzeeker niet omdat ik het verdreven zijn terugneem.

En als de Afgescheidenen in het kamerdebat een seete werden genoemd, kwam Groen daartegen krachtig op. Het gaat hier om degenen, die aan de belijdenis der Hervormde kerk getrouw zijn gebleven, dus merkte hij op.

Groen vocht tegen de revolutionaire meening, dat de Christelijke kerk zou worden gezien als een particuliere kerkgemeenschap, waar de staat niet mee te maken heeft.

Maar hij zou zeker evenmin hebben verstaan, als iemand had opgemerkt, dat zijn politieke partij zich van eenig oordeel omtrent de kerk van Christus en wat daarin geschiedt zou moeten afmaken met te zeggen: nu ja, dat is een conflict in een van de vele kerkelijke instituten. Daar kunnen wij ons niet mee bezig houden.

Die wijsheid werd tot fundament voor de antirevolutionaire partij van heden.

Het gaat hier, zoo zeide hij, om een Europeesche kwestie, om een zaak van wereldhistorische betekenis.

Zoo is het ook thans. De lampen gaan uit in Europa schreef prof. Zuidema. De lamp der kerk.

Al het kwaad, dat de wereld thans treft, is het ge-

volg van het zoo ernstige feit, dat zelfs in de kringen der reformatie de belijdenis omtrent de kerk van Christus niet meer gekend en aanvaard wordt.

En daarom is het buitengemeen ontroerend, als in een christelijke pers van vandaag het gebeuren in de gereformeerde kerken als een zaak van geen betekenis wordt geacht, waar men laatdunkend over heen loopt. En alleen er over spreekt wanneer stemmenverlies wordt gevreesd.

En als men dan zooals in „Trouw“ met den ouden liberalen hoogmoed gewaagt van „afsplintering“, of elders hoort: wat zoudt gij toch, gij anderhalve man, ooit bereiken kunnen — dan zeggen wij met Groen: is tot eerbiediging van het recht noodig, dat zij, aan wie onrecht is geschied, door getal en vermogen vreesverwekkend zijn?

Men zegt wel eens, dat een mensch inzonderheid gekend wordt uit zijn reacties.

Maar wat moeten wij dan concludeeren uit deze reacties van leden eener politieke partij, die eigenlijk eerst in 1871 geboren werd, toen Groen van Prinsterer eindelijk afscheid nam van zijn vele ontrouwe vrienden, die hem telkens weer alleen lieten staan in den strijd voor den terugkeer tot de belijdenis en de kerkenorde der Reformatie, en geen enkele van de door hem aanbevolen getrouwen bij de stembus toen de overwinning mocht behalen?

Groen's daad en partij werd door de liberale pers precies zoo gehoord, als dit thans door antirevolutionairen geschiedt ten opzichte van de uit de gereformeerde kerken uitgedrevenen, die tevergeefs ook bij de antirevolutionaire partijleiding slechts om ernstige bespreking en bepleiting van hun goed recht hadden gevraagd.

Dit is het hoogst ernstige gebeuren in onze dagen. Met hartelijke groeten en heilbode, uw toegenege

MARNIX.

PERSSCHOUW

De stem der mee-geschorsten.....

In de „Kerkbode voor de Gereformeerde Kerken in Drenthe“, uitgave van de Gereformeerde Kerk te Assen, komt een ingezonden stuk voor van de destijds te Assen geschorste Ouderlingen.

Assen, 3 Juni 1949.

Hooggeachte ds. B. A. Bos,

Nu er in ons kerkelijk leven zoveel ruimte ontstaat is naar aanleiding van Uw actie, die U thans door woord en geschrift voert, en juist om U, die 2 Sept. '44 met ons geschorst zijt, omreden wij een onschriftuurlijke binding niet mochten aanvaarden, hebben wij — toen ouderlingen der Geref. Kerk te Assen — ten eerste behoefte onze mening in het openbaar te zeggen, daar het een openbare zaak geworden is.

Wie zou er met meer bezorgdheid Uw wegen en gangen gadeslaan dan juist wij, die met U voor Gods heilig aangezicht op de kerkeraadsvergadering hebben uitgesproken, dat wij Gode meer gehoorzaam moeten zijn dan de mensen. Helaas kan br Sturing niet meer met ons getuigen. God nam hem op in het Vaderhuis. Doch dat is ook niet nodig. Hij heeft getuigd op zijn sterfbed. Toen ds Schep hem vertelde dat het toch maar zo'n kleine zaak was waar het om ging, ontstak hij in heilige toorn en antwoordde: „Neen Dominé, het is geen kleinigheid. Het gaat om het Koningschap van Christus!“ En zo willen wij dan ook, in alle eenvoud, een ernstig woord van vermaan tot U richten.

Het zal nodig zijn, om tot een goed inzicht te komen, heel even in het kort op te halen wat er geschied is. Wij hebben samen zware dagen beleefd. Eerst vóór de schorsing, hoe Uw 10 vragen werden beantwoord door ds Duursema en ds B. van Halsema. Hoe ds Duursema verder verklaarde, dat prof. Schilder, wanneer hij zich niet bekeerde van zijn zonde, uiteindelijk uitgeworpen zou worden als 'n heiden en tollenaar. Ten 2e: hoe 't met haast moest geschieden. Want wanneer de oorlog eens spoedig afgelopen was, zou hij weer door kunnen gaan met zijn verwerfelijke leer in school en kerk. Meer zullen we er niet van verhalen. Hoe klinken nog in onze oren de woorden door U gesproken 31 Aug. '44, die we nooit zullen vergeten, nl. deze getuigenis:

„Ofschoon ik ook van vader en moeder verlaten ben, de Heer is goed en groot. Hij is en blijft mijn Schutsheer en Behoeder“. En dan is er maar één bede in ons hart: „Leer mij, o Heer, Uw weg, in alle nood“. „De nood zal komen. Die nood is reeds gekomen. Maar wij kunnen niet anders!“

Dat waren woorden uit ons hart gegrepen. Geloofstaal.

Daarna kwam 2 Sept. '44. Toen hebben wij, nl. U, ds Bos, en de 4 ouderlingen G. Eshuis, A. Kieft, J. Sturing en B. Vos, een verklaring afgelegd dat wij in de uitoefening van ons ambt onze conscientie niet mochten laten binden door menselijke bepalingen, maar alleen gebonden mogen zijn aan het Woord: „Gij zijt duur gekocht, wordt geen dienstknechten van mensen“.

Hierop volgde de schorsing uit ons ambt, waarin Christus Zelf ons had gesteld. Denk U dit eens even in. U werd van de kansel geweerd, wij uit de ouderlingenbanken. U weigerde de binding te aanvaarden, manentaal. Doch de preekstoel mag U daar niet meer beklimmen. Een ander? — Zegt er niets van, doch legt de Synodebesluiten rustig naast zich neer..... en staat nog op dezelfde kansel.

Genoeg. De acte van scheiding werd de Gemeente voorgelegd. Waarin o.m. wordt gezegd: „Daar Uw Raad, die zich thans volhardend achter de gewraakte